

Az alombogár és a madártetűatka kezelése – kártevőirtó szemmel

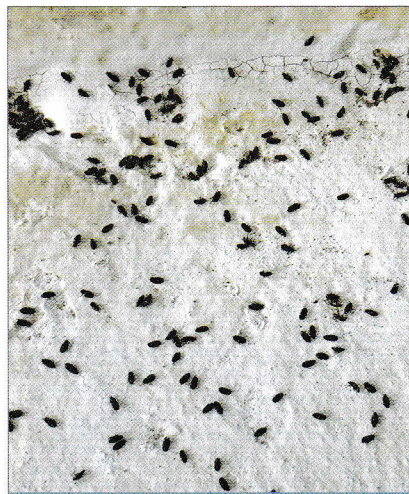
A baromfitenyésztéssel foglalkozó szakemberek számára leginkább két ízeltlábú kártevő tud fejfájást okozni: a madártetűatka (*Dermanyssus gallinae*), amely sző szerint az állomány vérét szívja és az alombogár (*Alphitobius diaperenus*), amely „csak” az épület szigetelését teszi tönkre. Mivel a kártevők közvetve – mechanikai terjesztőként – okozzák a haszonállatok megbetegedését, nem mindig kapnak kellő figyelmet, szabadulni tőlük viszont mindenki számára fontos kell hogy legyen. Miért és hogyan kell ezt jól tenni? Ehhez igyekszik szakmai segítséget nyújtani a közel 20 éve kártevőirtó termékeket forgalmazó Agrosol 2000 Kft. ügyvezetője, Péter István.

Cégünk egy új, alombogár és madártetűatka irtására is engedéllyel rendelkező rovarirtó szer hazai forgalmazása révén kezdett el komolyabban foglalkozni a két kártevővel. Ennek érdekében állatorvosokkal, kártevőirtó szakemberekkel és baromfitenyésztőkkel vettük fel a kapcsolatot, hogy tapasztalatot gyűjtsünk az alombogár és madártetűatka okozta bajok jelentőségéről, a gyakorlatban alkalmazott módszerekről és azok hatékonyságáról. Főként a kártevőirtási feladatok szempontjából kerestük a következő kérdésekre a választ:

HOGYAN ÉSZLELIK A TENYÉSZTŐK AZ ALOMBOGÁR ÉS A MADÁRTETŰATKA JELENLÉTÉT, A FERTŐZÉS MÉRTÉKÉT?

Mindkét kártevő rejtőzködő életmódot folytat, vagyis főként éjszaka vagy sötétedés után tevékenyek, napközben rejtékhelyükön tartózkodnak. Jelenlétüket – apró méretüknél fogva is – nehéz észlelni. Ha látható is néhány példány, a populáció méretét nehéz a tenyésztőknek valósan megbecsülni.

Az alombogár jelenlétére utaló jelek (1. kép): az állomány kitelepítése/alombolygatás során a trágyaszállító járművek oldalán, falakon mászva új rejtőzködőhelyet ke-

1. kép: Alombogár az épületben

2. kép: A madártetűatka monitoringozása

resnek, etető/itató berendezések mélyedéseiben csoportosulnak, a látható szigetelésen apró lyukak jelennek meg, elhullott tetemen alombogárlárvák (apró, barnás lárvák) észlelhetők.

A madártetűatka jelenlétére utaló jelek (2. kép): a baromfi tol-

lazata alatt apró, világos „tetvek” mozognak, az állomány nyugtalan, saját tollazatát csipkedi, tollát felborzolja, a baromfi testén apró piros „kiütésszerű” nyomok láthatók, az állományban mozgó gondozók ruházatán látható, érezhető a kártevők mozgása, a rácsozat rejtett részein megbújva csoportosulnak.

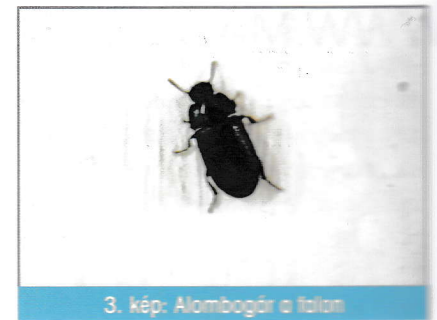
Minél inkább felszaporodtak a kártevők, annál erősebbek az említett jelek. A kártevők jelenlétét, annak nagyságát érdemes megfigyelőeszközökkel (például alombogár esetében az Arends-féle csőcsapda alkalmazásával) is vizsgálni.

MIÉRT KELL E KÁRTEVŐKKEL VALÓJÁBAN FOGLALKOZNI?

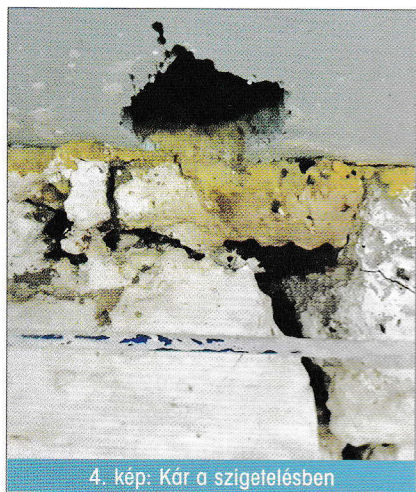
Az alombogár (3. kép) 5-6 milliméter nagyságú, fényes, fekete-barnás, ovális alakú bogár, fedőszárnyai sávosan bordázottak. A tenyésztők a kifejlett rovaron kívül még a lárvákkal találkozhatnak (a peték és bábok legtöbbször rejtve maradnak), melyek mérete 2-11 milliméternyi, a fehértől a barnáig változó színűek lehetnek, és három pár lábbal rendelkeznek.

A legfontosabb okok, amiért foglalkozni kell a kártevővel:

■ számos kórokozót hordoznak és terjesztenek, hogy csak a *Salmonella* spp.-t vagy a baromfi glanduláris-fertőzést emeljük ki ezek közül;

3. kép: Alombogár a falon

4. kép: Kár a szigetelésben

tojóistállóban tartott baromfiállományban fordul elő.

A legfontosabb okok, amiért foglalkozni kell a kártevővel:

- az atkák rendszeres táplálkozása (vérszívása) a baromfinál vérvesztést okoz. Ez lassítja a baromfi fejlődését, csökkenti a tojástermelést, gyengíti a haszonállat immunrendszerét, nyugtalaná teszi az állományt;

- a szűrés nyomai rontják a húсару esztétikai értékét;

- jelenlétük esetén allergiás tünetek jelentkezhetnek a gondozó személyzetnél.

MIÉRT NEHÉZ A KÉT KÁRTEVŐ IRTÁSA?

A válaszokat ismerve érthetjük meg, hogy miért képes a két kártevő bajt okozni és miért fulladnak gyakran kudarcba az irtásukra tett erőfeszítések.

- A kártevők rejtőzködő életmódot folytatnak, jelenlétük gyakran már csak akkor vehető észre, amikor jelentősen felszaporodtak és táplálékszerzésük érdekében már nappal is tevékenyek.

- Mindkét kártevő rendkívül gyorsan szaporodik. Az alombogár évente 2000 petét is lerakhat, a petékből 7–10 hét alatt újabb, szaporodni képes egyedek fejlődnek ki. A madártetűatka-populáció 1 hónap alatt akár 1500-szorosára is felnövekedhet.

- A madártetűatka akár 12 hónapot is képes táplálék nélkül átvészelni, tehát az istállóépület „pihentetése” nem szünteti meg a jelenlétét.

- A kártevők irtószeres kezelése a haszonállat-állomány között általában nem engedélyezett, így az irtási munkálatok a szervizperiódusra maradnak. Már egy-két ilyen periódus kihagyása is – irtás szempontjából – a kártevők rendkívüli felszaporodását eredményezheti.

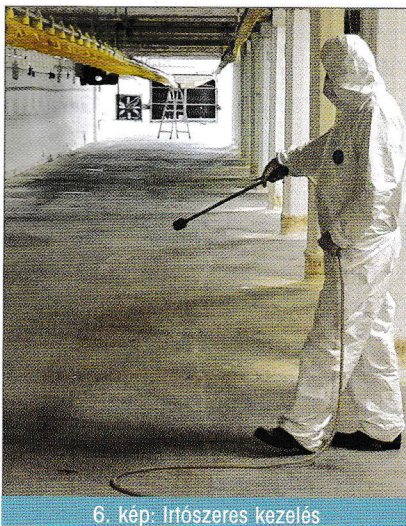
- Nem elég az irtást eredményesen kivitelezni, az újbóli behurcolást is meg kell akadályozni, ami

már egy integrált kártevőirtási program és egy hatékonyan működő járványvédelmi program meglétét és betartását teszi szükségessé.

MILYEN JELLEMZŐ HIBÁKAT TAPASZTALTUNK AZ ALOMBOGÁR- ÉS MADÁRTETŰATKA-IRTÁSI TEREPIVIZSGÁLATOK SORÁN?

A következőkben ismertetünk néhány olyan gyakori hibát, amellyel a vizsgálatok során és a kártevőirtó szakemberekkel történt egyeztetéseken találkoztunk, és amelyek jelentősen hozzájárulnak az alombogár és a madártetűatka irtásának sikertelenségéhez.

- A kártevőirtással nem a megfelelő időben foglalkoznak. Alaphelyzetben az alombogár és a madártetűatka is a táplálék (a takarmány és a baromfi) közelében tartózkodik. Az állomány kitelepítésekor az életfeltételeik megváltoznak (csökken az alom és a padozat hőmérséklete, páratartalma stb.), így új rejtékhelyet keresnek. Irtásuk akkor a leghatékonyabb, ha menekülésük közben (6. kép) találkoznak megfelelő hatékonyságú, kiűző és taglózó hatású irtószerezrel. Később a falak repedéseiben, az istálló épületén kívül már szinte lehetetlen őket elérni. Ennek érdekében érdemes a kitelepítést istállónként egyszerre, vagy szakaszos lezárással megszervezni, hogy minél előbb meg tudják kezdeni az ir-

6. kép: Irtószeres kezelés

5. kép: Madártetűatka tollazaton

tási munkálatokat a baromfimentes területeken. Mindezek mellett az új állomány betelepítése előtt is szükséges – a visszavándorló kártevők elleni – irtószeres kezelés.

■ A kártevőirtáshoz nem a megfelelő irtószert használják. A rovarirtó szerek – a gyártók kutatásainak köszönhetően – folyamatosan változnak, fejlődnek. Ugyanakkor különböző EU-rendeletek alapján a hatékony irtószerek használatát egyre inkább a szakemberek hatáskörébe sorolják. A nem szakemberek tehát nem ismerik az irtószerek kínálatát, hatásmechanizmusát, azok sajátosságait, de ha ismernék is, hogy melyik lenne a legalkalmasabb, jogosultság hiányában nem vásárolhatják meg azokat.

■ A kártevőirtást nem a megfelelő módszerrel/eszközzel valósítják meg. Laboratóriumi vizsgálatok is bizonyítják, hogy az irtószert nem megfelelő adagban, hígításban, szóráskeppel vagy nyomással történő kijuttatása jelentősen csökkenti annak hatékonyságát. Madártetűutka irtásakor, vagy nem hozzáférhető helyek kezelésekor indokolt lehet hideg ködképző gépek „bevetése” is, amely mikrométerben mérhető cseppekben juttatja az irtószert a légtérbe, ezáltal a kisebb résekben is eléri a kártevőket.

■ A kártevőirtás egyéb körülményeit figyelmen kívül hagyják. A kezelt felület jellemzői nagyban befolyásolják az irtószeres kezelés eredményét. A poros, porózus felületen például hamar beszívódik az irtószert, így a felületen nem marad hatóanyag. A lúgos kémhatású (jellemzően frissen meszelt, frissen fertőtlenített) felületek semlegesítik az irtószerek hatását, a nedves felületek pedig felhígítják a hatóanyagokat, így azok nem kellően fejtik ki a hatásukat.

■ Nem megfelelő trágyakezelés. A rőpképes alombogarak 2-3 kilométerről is képesek visszavándorolni eredeti életterükhöz, ezért a sikeres alombogárirtáshoz és a vissza-

fertőződés elkerüléséhez elengedhetetlen a trágya kellő távolságra szállítása.

■ Fertőzés/behurcolás a higiéniai szabályok be nem tartása miatt. Ezt a pontot hosszan lehetne fejtegetni, ezúttal itt csak néhány jellemző példát emelek ki. Lényeges a kerékfertőtlenítő használata az alombogár teherautó-kerekekkel történő behurcolása ellen, és ugyancsak fontos az istállók közötti mozgás esetén az eszközök, ruházat fertőtlenítése, a használt tojástartálcák használatának kizárása stb.

MIT JAVASLUNK A KÁRTEVŐ- MENTESSÉG ELÉRÉSE ÉRDEKÉBEN?

Legyen hangsúlyos a megelőzés és a megfigyelés! A leghatékonyabb védekezés a megelőzés, a kártevők behurcolásának megakadályozása egy jó higiéniai szabály kidolgozásával és betartásával, illetve a kártevők jelenlétének folyamatos ellenőrzése a már említett eszközzel.

Megfelelő időben és rendszeresen irtsunk! Ha már megjelentek a kártevők, akkor minél előbb (a legközelebbi szervizperiódusban) meg kell kezdeni az irtásukat, és mindaddig folytatni kell, amíg jelenlétük a biológiai küszöbszint alá nem csökken. Az állomány kitelepítése után (szakaszos kitelepítés esetén a lezárt szakaszt érintően) a lehető leghamarabb meg kell kezdeni az istálló épületében a belső és külső falazat taglózó hatású irtószertel történő kezelését a menekülő kártevők populációjának ritkítása érdekében. Az állomány betelepítése előtt (az utolsó szervizmunkálatként) a padozatot és a belső falazatot hosszú hatástartamú irtószertel kell kezelni, hogy a rejtkehelyről az alomba/baromfikhoz visszavándorló kártevők a méregmezőn áthaladjanak és elpusztuljanak (7. kép).

Megfelelő irtószert használjunk! Mind a kezelés első részében használt taglózó és kiűző hatású irtószert, mind az utolsó szakaszban

7. kép: Elhullott alombogarak irtás után

használt hosszú hatástartamú irtószert esetében igaz, hogy ezeket a jó minőségű, magas hatóanyag-tartalmú készítményeket hivatalosan csak kártevőirtó szakemberek vásárolhatják meg és használhatják fel, ezért (és szakmai tapasztalatukból eredően is) érdemes az irtási tevékenységbe bevonni őket. Segítség tudnak nyújtani az irtószerek váltogatásában is, ha esetleg a kártevők rezisztenciáját feltételezik. Kifejezetten kerülendő a növényvédelemben használatos rovarirtó szerek, illetve a lakossági felhasználásra készült, alacsony hatóanyag-tartalmú készítmények, vagy más, alombogár és madártetűutka irtására engedéllyel nem rendelkező anyagok bevetése!

A baromfitelepeken felhasználásra engedélyezett irtószerek előnye, hogy a gyártók, és a nemzetközi hatóságok számos vizsgálata igazolja, hogy nem káros a használatuk az állatokra és alacsony az emberekre való veszélyessége.

Megfelelően készítsük elő a kezelendő felületet! Hosszas részletezés nélkül csak néhány tudnivalót emelek ki. Az első (taglózó hatású) kezelés után, az istálló takarításakor fontos a falazat nagynyomású vízzel történő pormentesítése (a poros felület beszívja a záró kezelésként kijuttatott hosszú hatástartamú irtószert), az épülethiányosságok javítása (rések, repedések elzárása a bűvőhelyek csökkentése érdekében), a meszelés kerülése (az erősen lúgos felület csökkenti az irtószerek és fertőtlenítőszer

haték
tiszt
vizes
elosz
anyag
ered
A
jutta
lehet
meg
ket,
és cs
kárte
ezek
szik
érde
enge
got
alacs
keze
latla
ered
tást)
alap
rozt
ható

hatékonyságát). Az irtószer mindig tiszta, száraz felületre kerüljön (a vizes felület egyenetlen hatóanyageloszlást, valamint az irtószer hatóanyagának hidrolízises bomlását eredményezi).

Az irtószert megfelelő módon juttassuk ki! Itt is hosszasan ki lehetne fejteni, hogy mit jelent a megfelelő kijuttatás az eszközöket, szórástávolságot, fedettséget és cseppméreteket illetően, de a kártevőirtó szakemberek mindezeket ismerik, és figyelembe veszik a kezeléskor. Mindenképpen érdemes kiemelni azt, hogy az engedélyokiratban szereplő adagot alkalmazzuk! Az előírtnál alacsonyabb dózis eredménytelen kezelést, növelése pedig indokolatlanul nagy irtószerköltséget eredményez (és környezetkárosítást), holott a szükséges adagokat alapos vizsgálatok alapján határozták meg és engedélyezték a hatóságok.

Egyéb apróbb, de fontos tudnivalók. Az irtószeres kezelés után az elhullott kártevőket össze kell szőpörni és megsemmisíteni (elégetni), mert a látszat ellenére előfordulhat, hogy csak bódult állapotba kerültek az irtószer taglózó hatása révén. A kezelésből ne hagyjuk ki a hőcserélőket, a kiürített silókat és egyéb berendezéseket, munkaeszközöket sem. Talán meg sem kell említeni, milyen fontos, hogy az irtószeres (különösen az utolsó, záró) kezeléskor a kezelő személyek szigorúan tartsák be a higiéniai szabályokat. Az állategészségügyi fertőzéseknek a kezelése során történő behurcolása minden lehetséges módon kerülendő!

A felsorolt fontos szempontok betartásával sikerült egy brojlertenyésztésben, mint próbahelyszínen a magas alombogár-fertőzöttséget a legalacsonyabb szintre csökkenteni, illetve egy tojótyúk-állományban a madártetűatka meg-

jelenését két hónappal késleltetni már az első kártevőirtást követően.

Bár a madártetűatka és alombogár jelenléte közvetlenül nem okozza a baromfiállomány betegségét, mégis több okból is foglalkozni kell a kérdéssel. Különösen igaz ez napjaink olyan fogyasztói és hatósági igényei mellett, mint az antibiotikumok használatának csökkentése és az indokolatlan irtószerhasználat kerülése. A tenyésztőknek érdemes kártevőirtó szakemberrel együttműködni, mert azon túl, hogy ezek a szakemberek más esetekben – rágcsálóirtás, galambok okozta veszélyek kezelése, fertőtlenítés stb. – is tudnak segítséget nyújtani, engedélyük révén hozzájutnak a tökéletes irtószerekhez is, illetve megfelelő berendezésekkel (hidegködkepző, nagy teljesítményű permetezőgép) rendelkeznek a gyors és hatékony kezelésekhez.

P. I.

Alombogár?

Segítünk a hatékony védekezési program megvalósításában!

Az alombogarak:

- rombolják az épületek szerkezetét
- kórokozókat terjesztenek
- fogyasztják a takarmányt
- zavarják a baromfi fejlődését

20
éve Agrosol 2000 Kft.

Madártetű atka ellen is!

Látogasson el honlapunkra:

Web: www.agrosol.hu; Email: agrosol@agrosol.hu